

تفاوت‌های فرهنگی و تأثیر آن بر روابط زناشویی

تاریخ دریافت مقاله: ۹۲/۳/۴

تاریخ تأیید مقاله: ۹۲/۵/۲۳

فرزاد شاه‌بهرامی*

کامیان خزائی**

چکیده:

هدف عمده تحقیق حاضر، بررسی تفاوت‌های فرهنگی و تأثیر آن بر روابط زناشویی در بین کارکنان اداری آموزش و پرورش شهرستان چالوس در سال تحصیلی ۹۰-۹۱ بوده است. روش تحقیق از لحاظ هدف، کاربردی و از نظر روش، توصیفی - همبستگی است. جامعه آماری آن را ۹۰ نفر از کارکنان اداری آموزش و پرورش شهرستان چالوس و نمونه آن را ۷۲ نفر تشکیل داده‌اند که از طریق پرسشنامه‌های تفاوت فرهنگی و رضایت زناشویی، مورد سنجش قرار گرفته‌اند. از میان مؤلفه‌های تفاوت‌های فرهنگی، به ترتیب: «دین و مذهب»، «سطح ایمان» و «آداب و رسوم»، از بیشترین همبستگی با مؤلفه‌های رضایت زناشویی برخوردارند و دو مؤلفه «سطح ایمان و اعتقادات دینی» و «دین و مذهب» از توانایی پیش‌بینی رضایت زناشویی برخوردارند ($p \leq 0/01$). بین مؤلفه «آداب و رسوم» بر حسب میزان تحصیلات (بین لیسانس و فوق دیپلم) تفاوت وجود دارد. همچنین بین مؤلفه‌های «آداب و رسوم»، «لباس پوشیدن و آراستن ظاهر» و «دین و مذهب»، بر حسب مقطع سنی، تفاوت وجود دارد.

واژگان کلیدی: تفاوت‌های فرهنگی، روابط، زناشویی، فرهنگ.

مقدمه

فرهنگ، یکی از مهم‌ترین و تأثیرگذارترین عوامل در زندگی است. بنابر این، بسیار مهم است تا در انتخاب همسر، پایگاه اجتماعی او را در نظر داشته باشیم تا از نظر موقعیت خانوادگی و تأثیرپذیری از مسائل فرهنگی، به خصوص فرهنگ مشترک، یکسان باشیم؛ زیرا عوامل فرهنگی دارای ابعاد متفاوتی است که ریشه در افکار انسان دارد و با رسوخ در تمام جوانب حیات، به زندگی جهت می‌بخشد. نحوه معاشرت، برخوردها، تربیت فرزندان، دیدگاه نسبت به پسر یا دختر و... متأثر از فرهنگ حاکم بر زیستگاه و ذهنیات ماست. (سپینگتون، ۱۳۸۲)

فرهنگ در لغت، به معنای علم، دانش، ادب، معرفت، تعلیم و تربیت، آثار علمی و ادبی یک قوم یا ملت معنا شده است (عمید، ۱۳۸۱). در تعریفی دیگر، فرهنگ را می‌توان مجموعه‌ای از ارزش‌ها، عقاید، سنت‌ها، آداب و رسوم و جز آن دانست که در تعیین هویت و به هم پیوستن یک گروه مؤثر تعیین‌کننده است. (تراسبی، ۱۳۸۵)

تعریف و نگرشی که به خانواده در یک جامعه وجود دارد، با جوامع دیگر تفاوت‌های زیاد و در بعضی مواقع بنیادی دارد. نوع ازدواج، روابط زناشویی، شیوه فرزندانپروری و... در فرهنگ شرقی به ویژه در فرهنگ ایرانی - اسلامی، با فرهنگ‌های غربی تفاوت بنیادی دارد. همچنان که در درون یک جامعه نیز خرده‌فرهنگ‌های مختلفی هستند که شیوه‌ها و سنت‌های مخصوص خود را دارند. با توجه به این واقعیت، بحث از خانواده، بدون توجه به عوامل فرهنگی، بی‌اعتبار خواهد بود. (اعزاز، ۱۳۸۵)

یکی از اهداف زندگی، رسیدن به تکامل، پرورش استعدادهای فطری و مؤثر و مفید بودن در اجتماع است. ازدواج و تشکیل خانواده، نیاز و ضرورت است و فرصت بسیار مغتنمی است که در سایه آن به رشد و پویایی و کمال حقیقی دست یابیم و در بوتۀ آزمایش‌های آن به پختگی مطلوب شخصیتی برسیم. بدون شک، هیچ رابطه‌ای در اجتماع از لحاظ حساسیت و اهمیت به درجه رابطه زناشویی نمی‌رسد؛ رابطه‌ای که با آن، دو انسان بهترین سال‌های عمر خویش را در کنار یکدیگر می‌گذرانند و با پرورش فرزندان، جامعه فردا را می‌سازند. (محمدزاده، ۱۳۸۵)

فرهنگ، جزء جدایی‌ناپذیر خانواده است و می‌تواند تأثیر بسزایی در روحیه و

شخصیت فرد ایجاد کند و اینجاست که منطقه و محل زندگی، قوم و قبیله، مجموعه‌ای از عقاید و باورها، آداب و رسوب، توقعات و انتظارات فرد و گروه است که در همه عرصه‌های زندگی، جلوه و بروز پیدا می‌کند. (سیف، ۱۳۶۸)

یکی از عواملی که تأثیر بسیاری در متشنج کردن فضای خانواده دارد و باعث بروز بسیاری از درگیری‌ها و تلخی‌های زندگی می‌شود، اختلاف سلیقه و تفاوت علاقه‌هاست؛ به طوری که اگر زن و شوهر یاد بگیرند در برخورد با این موضوع چه رفتاری را در پیش بگیرند، بدون شک بسیاری از مشکلاتشان حل می‌شود و فضای خانوادگی مطلوبی خواهند داشت. (ثنایی، ۱۳۷۹)

عوامل فرهنگی و تشابه در بین خانواده‌ها و افراد به علت تشابه در تجارب و دیدگاه‌ها، مهم تلقی می‌شوند. اگر انتخاب همسر بر مبنای توجه به معیارهای خانوادگی، اجتماعی و فرهنگی صورت گیرد، با درصد موفقیت قابل توجهی مواجه خواهد شد. ازدواج، ترکیب دو انسان و دو خانواده است. اگر تناسب بین افراد و خانواده‌ها کم باشد، زندگی تازه تشکیل یافته، سست و تلخ و ناپایدار خواهد بود. (ثنایی، ۱۳۷۰)

پیشینه پژوهش

بین فرهنگ و خانواده، رابطه‌ای دو طرفه وجود دارد؛ اعمال و عقاید فرهنگی می‌توانند نیروی تازه‌ای به خانواده و اعضای آن بخشیده، مشارکتشان را در تجارب معنوی، بیشتر و ایمان اعضا را قوی‌تر کنند؛ در حالی که اعمال و باورهای فرهنگی ناگوار و ناراحت‌کننده می‌توانند به خانواده و روابط اعضایش آسیب وارد کنند. تحقیقات نشان داده است که فرهنگ در چگونگی روابط بین اعضای خانواده تأثیر دارد و تفاوت‌های فرهنگی تا حد زیادی تعیین‌کننده نوع روابط بین اعضای خانواده است و به عنوان بخش مکمل و یکپارچه یک ازدواج تلقی می‌شود. در پژوهش اروین^۱ (۲۰۰۸)، مشخص شد که فرهنگ، همبستگی معناداری با روابط اعضا در خانواده دارد.

به یقین، آنان که از نظر اعتقادات و بینش‌های عمیق دینی و رفتارهای متعالی مذهبی، همسویی کامل دارند، در نگرش‌ها و برداشت‌های اجتماعی و فرهنگی نیز از اندیشه و زبان مشترک برخوردار خواهند بود. برای مثال، زمانی که مباحثی همچون

1. Erwin.

تحصیل و کار و فعالیت اجتماعی زنان در عرصه های مختلف مطرح می گردد، ایشان براساس مبانی و ارزش های اسلامی و معیارهای قرآنی و به دور از تعصبات فردی و جنسیتی و مشاجرات و جدال های بیهوده، به صراحت و آسانی، مواضع فکری مشترک و مشابهی اعلام می دارند و با صداقت و صلابت، از جایگاه و منزلت زنان به عنوان آرامشگران کانون خانواده سخن می گویند و بر این باورند که به هنگام ضرورت و بر حسب استطاعت، زنان آماده خدمت به جامعه در عرصه های تعلیم و تربیت و بهداشت و درمانگری خواهند بود. اینان هرگز تحصیل و تحقیق را در انحصار مردان نمی بینند و در ارتباطات اجتماعی، انتخاب شیوه زندگی و فرزندپروری نیز آراء مشابهی دارند. (افروز، ۱۳۷۷)

آقایور و همکاران (۲۰۱۱)، طی پژوهشی به این نتیجه رسیدند که رابطه معناداری بین دستورات قرآنی با رضایتمندی زناشویی وجود دارد؛ یعنی هر چه تعهد به دستورات قرآنی در افراد بالاتر می رود، رضایتمندی زناشویی آنها نیز بالاتر می رود. پژوهشگران بسیاری در خصوص ارتباط میان مذهبی بودن و رضایت زناشویی، تأکید کرده اند که توافق در مسائل مذهبی، عاملی مهم در پایداری روابط زناشویی به شمار می رود.

یافته های زنگنه (۱۳۸۰) نشان می دهد که متغیرهای سن زن و شوهر، سن ازدواج زن و شوهر، طول مدت ازدواج زوجین، تعداد فرزندان، میزان پایبندی زوجین به اعتقادات دینی، میزان آزادی زوجین در انتخاب همسر، میزان تحصیلات زن و درآمد شوهر، دارای رابطه معکوس و معنادار و متغیرهای تفاوت سنی زوجین، دخالت خویشاوندان و نزدیکان زوجین، تجربه و مشاهده خشونت والدین توسط زوجین در خانواده، خاستگاه و میزان تحصیلات شوهر، دارای رابطه مثبت و معنادار با انواع خشونت شوهران علیه زنان در خانواده می باشند.

به گفته آکوچکیان و همکاران (۱۳۷۶)، رابطه بین اعتقادات دینی و جرم نشان می دهد که علی رغم وجود عوامل زمینه ساز و بروز دهنده فردی، اقتصادی، اجتماعی و طبقاتی جرم، فرآیندهای درون فردی و درون فرهنگی مثل نگرش و عملکردهای دینی می تواند از بروز جرم و انحرافات اجتماعی جلوگیری نماید. در نگرش دینی ما ارتباط با خداوند و انجام فرائض در تنظیم رفتار فردی و اجتماعی در ابعاد عاطفی، شناختی و رفتاری نقش اصلی را ایفا می کند. در پژوهش های علمی جدید عملکردهای دینی

بعنوان روش مقابله با استرس در پیشگیری از آسیب‌های فردی و اجتماعی مورد توجه است

شاددل (۱۳۸۳) طی پژوهشی به این نتیجه رسید که تفاهم اخلاقی و وابستگی عاطفی به خانواده در دانش‌آموزان و والدین مذهبی‌تر، بیشتر و اشتغال ذهنی نسبت به مسائل جنسی در دانش‌آموزان و خانواده‌های مذهبی‌تر، کمتر است.

نتایج پژوهش پناهی (۱۳۸۹) نشان می‌دهد، نقش آموزه‌های اعتقادی در تربیت اعضای خانواده، بسیار اساسی است. آموزه‌های عبادی در استحکام و تقویت خانواده، جدی و شگرف دارد. وظایف عبادی و اعتقادی افراد، به نحو شایسته و روشن در متون دینی بیان شده است. همسران از طریق الگو و اسوه بودن برای فرزندان، نقش زیادی در گرایش فرزندان به عبادت و معنویت دارند. در خانواده‌ای که التزام عملی به اعتقادات و عبادات وجود دارد، آرامش روانی، نورانیت درونی و مسایل اخلاقی موج می‌زند. امیدواری، پیشرفت مادی و معنوی و همینطور حس وظیفه‌شناسی نسبت به دیگران در خانواده‌های معتقد به آموزه‌های اعتقادی و عبادی، بسیار بالا است.

در یافته‌های تحقیق جمالی (۱۳۸۱)، بین احساس معنابخش بودن زندگی و سلامت روان و نیز بین نگرش مذهبی و سلامت روان، همبستگی ($P < 0/001$) معناداری دیده شد. همچنین دو متغیر نگرش مذهبی و احساس معنابخش بودن زندگی، همبستگی ($P < 0/05$) معناداری را نشان دادند.

بر اساس یافته‌های سهرابیان (۱۳۷۹)، بین اعتقادات مذهبی و سازگاری فردی-اجتماعی دانش‌آموزان، رابطه مثبت و معناداری وجود دارد. (موسوی، ۱۳۸۲)

یافته‌های حسینی (۱۳۸۳)، بیانگر آن است که، نقش ادیان و شرایع مختلف در سامان‌دهی و هدایت زندگی بشر، به خصوص در روابط اجتماعی، نقشی اساسی، قابل اعتماد و پایدار بوده است. شرایع آسمانی با تعیین ضوابط و آیین‌نامه‌های رفتاری، علاوه بر تصحیح روابط انسانی، بشر را مؤدب به آداب درست اجتماعی و خانوادگی کرده و از انسان غارنشین بی‌هویت، امت‌های بزرگ انبیای الهی را ساخته است. همه‌ی ادیان الهی بدون استثنا، شامل احکام دقیقی برای تنظیم روابط خانواده‌اند. این احکام در شکل اصلیشان و به دور از تحریف، به دلیل آن‌که بر اساس فطرت وضع گردیده‌اند، ضامن سلامت و صلح در خانواده‌اند. به همین دلیل، خانواده در میان اقوام مؤمن، استوارتر بوده

و میزان طلاق در آن، بسیار کمتر از اقوام غیرمقیمید است. بر این اساس، شریعت همواره به منزله‌ی یک معلم و مراقب در خانواده نقشی مؤثر را ایفا کرده است.

میشل^۱ (۱۳۶۸) پیشنهاد کرده برای موفقیت در زندگی، از شهر و زادگاه خود و حتی از محله سکونت دائمی‌تان همسر انتخاب کنید. وی در تحقیق خود اشاره کرده است که محققان پی برده‌اند که حوزه وسیعی از سنت‌های دینی، مطابق با خانواده‌های معاصر است.

از نظر پائولا^۲ (۲۰۰۸)، تفاوت‌های فرهنگی نقش بسیار مهمی در روابط زناشویی دارد و تنش‌های فرهنگی، عامل بی‌ثباتی در بین خانواده‌هاست.

ویلر^۳ و همکاران (۲۰۱۰)، ارتباط راهبرد حل تعارض را در مؤلفه‌های «جهت‌گیری، راه حل و کنترل»، «کیفیت تیپ جنسیت و نگرش» و «جهت‌گیری‌های فرهنگی»، با کیفیت زناشویی در بین ۲۲۷ زوج در دو کشور مکزیک و آمریکا مورد بررسی قرار دادند. نتایج حاصل، مؤید این است که مکزیک از نظر فرهنگی، از جهت‌گیری با راه حل مثبت همراه بوده و آمریکا، جهت‌گیری فرهنگی منفی داشته است. بحث برجسته، نقش پویایی فرهنگ و جنسیت در روابط زناشویی است.

هیتون^۴ (۲۰۱۱)، به بررسی روند تحول خانواده در مجموعه گسترده‌ای از رفتارهای باروری و زناشویی در کشور غنا، با تمرکز بر تفاوت‌های گروه مذهبی پرداخته است. این مقایسه‌ها شواهدی ارائه می‌کند که چگونه روند خانواده توسط هویت مذهبی در یک کشور کمتر توسعه‌یافته محدود است. در مجموع، این اقدامات شواهدی ارائه می‌کند که در غنا، مذهب است که چارچوب مهم برای گرایش خانواده و استحکام ساختار آن به حساب می‌آید.

با توجه به اینکه جامعه ایران جامعه‌ای مذهبی شناخته می‌شود و از آنجا که فرهنگ و ابعاد تفاوت‌های فرهنگی در روابط بین اعضای خانواده نقش مهمی را ایفا می‌کنند، پرداختن به نقش فرهنگ در روابط خانوادگی ضروری به نظر می‌رسد. بنابر این، هدف پژوهش حاضر، تبیین رضایت زناشویی بر مبنای ابعاد تفاوت‌های فرهنگی است. بر این

1. Michel.

2. Paula.

3. Wheeler.

4. Heaton.

اساس، پرسش‌های پژوهش حاضر عبارتند از:

۱. آیا بین مؤلفه‌های تفاوت فرهنگی و مؤلفه‌های رضایت زناشویی، رابطه وجود دارد؟
۲. هر یک از مؤلفه‌های تفاوت فرهنگی به چه میزان رضایت زناشویی را تبیین می‌کنند؟
۳. آیا بین میزان تفاوت فرهنگی بر اساس تحصیلات آزمودنی تفاوت وجود دارد؟
۴. آیا بین تفاوت فرهنگی بر اساس مقطع سنی آزمودنی‌ها تفاوت وجود دارد؟

روش پژوهش

جامعه آماری این پژوهش، کارکنان اداری آموزش و پرورش شهرستان چالوس در سال تحصیلی ۹۰-۹۱ به تعداد ۹۰ نفر است؛ کارکنانی که دارای مدارک تحصیلی گوناگون و از گروه‌های سنی متفاوتند. از این تعداد، ۷۲ نفر بر اساس جدول مورگان به عنوان نمونه آماری انتخاب شدند و به پرسشنامه‌های مربوط به پژوهش پاسخ دادند. گفتنی است که پیش از تکمیل پرسشنامه‌های مورد نظر توسط آزمودنی‌ها، پژوهشگران توضیحاتی در زمینه هدف پژوهش و شیوه تکمیل مقیاس‌های به کار برده شده برای آزمودنی‌ها ارائه کردند.

برای بررسی داده‌ها، از همبستگی پیرسون و آزمون تعقیبی تو کی با استفاده از نرم‌افزار SPSS استفاده شد. تحلیل همبستگی، رابطه دو مجموعه متغیر را در یک گروه بررسی می‌کند. مجموعه متغیرهای تفاوت فرهنگی را پنج متغیر (دین و مذهب، سطح ایمان و اعتقادات دینی، آداب و رسوم، لباس پوشیدن و آراستن ظاهر، سنت‌های غیر معقول زناشویی) و مجموعه متغیرهای ملاک (رضایت زناشویی) را ۱۰ متغیر (رضایت زناشویی، مسائل شخصیتی، ارتباط، حل تعارض، مدیریت مالی، فعالیت‌های اوقات فراغت، رابطه جنسی، فرزند و فرزندپروری، خانواده و دوستان، جهت‌گیری مذهبی)، تشکیل می‌دهند.

ابزار سنجش

۱. پرسشنامه تفاوت‌های فرهنگی: این پرسشنامه، محقق ساخته و دارای ۲۷ گویه است که آزمودنی‌ها به هر یک از آن‌ها بر اساس مقیاس لیکرتی از «هرگز» تا «خیلی زیاد» پاسخ داده‌اند. این مقیاس، شامل پنج خرده‌مقیاس است که هر یک از آن‌ها ابعاد

متفاوتی را می‌سنجند و عبارتند از: دین و مذهب، سطح ایمان و اعتقادات دینی، آداب و رسوم، لباس پوشیدن و آراستن ظاهر، سنت‌های غیر معقول زناشویی.

۲. پرسشنامه رضایت زناشویی: این پرسشنامه توسط ثنایی و همکاران (۱۳۸۷) مورد ارزیابی قرار گرفته و هنجاریابی و روایی آن تأیید شده، دارای ۶۶ گویه است. پرسشنامه شامل ۱۰ مؤلفه است که هر یک از آن‌ها، ابعاد مختلفی را مورد سنجش قرار می‌دهند و عبارتند از: رضایت زناشویی، مسائل شخصیتی، ارتباط، حل تعارض، مدیریت مالی، فعالیت‌های اوقات فراغت، رابطه جنسی، فرزند و فرزندپروری، خانواده و دوستان، جهت‌گیری مذهبی.

یافته‌ها

به منظور بررسی رابطه بین مؤلفه‌های تفاوت فرهنگی و مؤلفه‌های رضایت زناشویی (پرسش اول پژوهش)، داده‌های این مطالعه در ماتریس همبستگی پیرسون قرار گرفت که نتایج آن در جدول ۱ ارائه شده است.

جدول ۱: ماتریس همبستگی بین مؤلفه‌های تفاوت‌های فرهنگی و مؤلفه‌های رضایت زناشویی

جهت‌گیری مذهبی	خانواده و دوستان	فرزند و فرزندپروری	رابطه جنسی	فعالیت‌های اوقات فراغت	مدیریت مالی	حل تعارض	ارتباط	مسائل شخصیتی	رضایت زناشویی	همبستگی پیرسون	دین و مذهب
۰/۵۹۶	۰/۴۶۱	۰/۵۱۹	۰/۳۹۵	۰/۲۲۲	۰/۷۵۱	۰/۷۹۹	۰/۳۹۲	۰/۵۳۳	-۰/۱۰۸	همبستگی پیرسون	
۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۱	۰/۰۶۱	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۱	۰/۰۰۰	۰/۳۶۶	سطح خطاپذیری	
۷۲	۷۲	۷۲	۷۲	۷۲	۷۲	۷۲	۷۲	۷۲	۷۲	تعداد	
۰/۴۹۹	۰/۶۶۶	۰/۴۷۱	۰/۵۱۸	۰/۴۱۷	۰/۵۸	۰/۷۶۴	۰/۴۱۴	۰/۶۱	۰/۰۲۵	همبستگی پیرسون	سطح ایمان و اعتقادات دینی
۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۷۷۳	سطح خطاپذیری	
۷۲	۷۲	۷۲	۷۲	۷۲	۷۲	۷۲	۷۲	۷۲	۷۲	تعداد	
۰/۰۵۱	۰/۰۳۵	۰/۱۹۳	۰/۲۹۱	-۰/۱۴۳	۰/۲۲	۰/۰۳۲	-۰/۰۹۶	-۰/۰۴	۰/۰۴۹	همبستگی پیرسون	آداب و رسوم
۰/۶۷۳	۰/۷۷	۰/۱۰۴	۰/۰۱۳	۰/۲۳۹	۰/۰۶۴	۰/۷۸۹	۰/۴۲۴	۰/۷۳۹	۰/۶۸۲	سطح خطاپذیری	
۷۲	۷۲	۷۲	۷۲	۷۲	۷۲	۷۲	۷۲	۷۲	۷۲	تعداد	
۰/۰۵۸	۰/۰۸۵	۰/۰۸۵	۰/۲۵۴	-۰/۱۵۵	۰/۱۸۲	۰/۱۱۸	۰/۱۶۵	-۰/۰۷۶	-۰/۰۲۱	همبستگی پیرسون	لباس پوشیدن و آراستن ظاهر
۰/۶۲۶	۰/۴۷۹	۰/۴۷۷	۰/۰۳۱	۰/۱۹۴	۰/۱۲۷	۰/۳۲۴	۰/۱۶۶	۰/۵۲۶	۰/۸۵۹	سطح خطاپذیری	
۷۲	۷۲	۷۲	۷۲	۷۲	۷۲	۷۲	۷۲	۷۲	۷۲	تعداد	
۰/۱	۰/۲	۰/۱۸۶	۰/۰۰۳	-۰/۰۸۵	۰/۴۰۶	۰/۱۹۲	۰/۳۸۹	-۰/۰۷۷	۰/۱۸۹	همبستگی پیرسون	سنت‌های غیر معقول زناشویی
۰/۴۰۵	۰/۰۹۲	۰/۱۱۹	۰/۹۷۹	۰/۴۸	۰/۰۰۰	۰/۱۰۵	۰/۰۰۱	۰/۵۱۸	۰/۱۱۳	سطح خطاپذیری	
۷۲	۷۲	۷۲	۷۲	۷۲	۷۲	۷۲	۷۲	۷۲	۷۲	تعداد	

با توجه به نتایج جدول ۱؛ بین «دین و مذهب» و مؤلفه‌های رضایت زناشویی به ترتیب: حل تعارض (۰/۷۹۹)، مدیریت مالی (۰/۷۵۱)، جهت‌گیری مذهبی (۰/۵۹۶)، مسائل شخصیتی (۰/۵۳۳)، فرزندپروری (۰/۵۱۹)، خانواده و دوستان (۰/۴۶۱)، رابطه جنسی (۰/۳۹۵)، ارتباط (۰/۳۹۲) رابطه معناداری وجود دارد. بین «سطح ایمان» و مؤلفه‌های رضایت زناشویی به ترتیب: حل تعارض (۰/۷۶۴)، خانواده و دوستان (۰/۶۶۶)، مسائل شخصیتی (۰/۶۱)، مدیریت مالی (۰/۵۸)، رابطه جنسی (۰/۵۱۸)، جهت‌گیری مذهبی (۰/۴۹۹)، فرزند و فرزندپروری (۰/۴۷۱)، فعالیت‌های اوقات فراغت (۰/۴۱۷)، ارتباط (۰/۴۱۴)؛ بین «آداب و رسوم» و مؤلفه‌های رضایت زناشویی، رابطه جنسی (۰/۲۹۱)؛ بین «لباس پوشیدن و آراستن ظاهر» و مؤلفه‌های زناشویی، رابطه جنسی (۰/۲۵۴) و همچنین بین «سنت‌های غیر معقول زناشویی» و مؤلفه‌های رضایت زناشویی به ترتیب: مدیریت مالی (۰/۴۰۶) و ارتباط (۰/۳۸۹) رابطه معناداری وجود دارد.

نتایج رگرسیون چندمتغیره به روش گام‌به‌گام در خصوص پرسش دوم مبنی بر «تبیین رضایت زناشویی بر مبنای مؤلفه‌های تفاوت‌های فرهنگی»، در جدول ۲ ارائه شده است.

جدول ۲: ضریب همبستگی چندگانه و نتایج رگرسیون به روش گام‌به‌گام برای متغیرهای پیش‌بینی‌کننده رضایت زناشویی

مراحل	متغیر	R	R ^۲	R ^۲ استاندارد	خطای معیار برآورد	B	SE	Beta	t	p
۱	(ثابت)					۱۵۲/۵۳۷	۴/۳۲۷		۳۵/۲۵۵	۰/۰۰۰
	سطح ایمان و اعتقادات دینی	۰/۸۱۸	۰/۶۶۹	۰/۶۶۴	۱۱/۲۹۹	۴/۰۷۱	۰/۳۴۲	۰/۸۱۸	۱۱/۸۹۴	۰/۰۰۰
۲	(ثابت)					۱۴۴/۴۳۹	۴/۸۶۲		۲۹/۷۰۸	۰/۰۰۰
	سطح ایمان و اعتقادات دینی	۰/۸۲۴	۰/۷۰۹	۰/۷	۱۰/۶۷۳	۲/۸۳۵	۰/۵۱۶	۰/۵۷	۵/۴۹۷	۰/۰۰۰
	دین و مذهب					۲/۴۵۶	۰/۷۹۹	۰/۳۱۹	۳/۰۷۵	۰/۰۰۳

نتایج جدول ۲ نشان می‌دهد که ۰/۶۶۹ از تغییرات مربوط به رضایت زناشویی، به وسیله سطح ایمان و اعتقادات دینی به تنهایی تبیین شده و با اضافه شدن دین و مذهب به آن، این مقدار به ۰/۷ می‌رسد.

نتایج تحلیل واریانس در خصوص پرسش دوم پژوهش مبنی بر «تفاوت بین میزان تفاوت فرهنگی بر اساس تحصیلات آزمودنی‌ها» در جدول ۳ ارائه شده است.

جدول ۳: نتایج تحلیل واریانس متغیّر تفاوت فرهنگی بر اساس میزان تحصیلات

سطح معناداری	فراوانی	میانگین مجذورات	درجه آزادی	مجموع مجذورات		
۰/۶۶۷	۰/۴۰۷	۲/۶۴۶	۲	۵/۲۹۲	بین گروه‌ها	دین و مذهب
		۶/۵۰۸	۶۹	۴۴۹/۰۲۷	درون گروه‌ها	
			۷۱	۴۵۴/۳۱۹	کل	
۰/۷۶۷	۰/۲۶۷	۴/۱۷۸	۲	۸/۳۵۶	بین گروه‌ها	سطح ایمان و اعتقادات دینی
		۱۵/۶۷۵	۶۹	۱۰۸۱/۵۸۸	درون گروه‌ها	
			۷۱	۱۰۸۹/۹۴۴	کل	
۰/۰۳۸	۳/۴۳۸	۱۰/۶۸۵	۲	۲۱/۳۶۹	بین گروه‌ها	آداب و رسوم
		۳/۱۰۷	۶۹	۲۱۴/۴۰۹	درون گروه‌ها	
			۷۱	۲۳۵/۷۷۸	کل	
۰/۰۵۱	۳/۱۱۳	۳۷/۷۰۷	۲	۷۵/۴۱۳	بین گروه‌ها	لباس پوشیدن و آراستن ظاهر
		۱۲/۱۱۴	۶۹	۸۳۵/۸۶۴	درون گروه‌ها	
			۷۱	۹۱۱/۲۷۸	کل	
۰/۲۳۹	۱/۴۶	۲۰/۸۴۶	۲	۴۱/۶۹۲	بین گروه‌ها	سنت‌های غیر معقول زناشویی
		۱۴/۲۸	۶۹	۹۸۵/۲۹۴	درون گروه‌ها	
			۷۱	۱۰۲۶/۹۸۶	کل	

نتایج تحلیل واریانس جدول ۳ بیانگر آن است که فقط ($F=384$) مؤلفه «آداب و رسوم» در سطح خطاپذیری ۰/۰۵، بر اساس تحصیلات متفاوت است. بنابر این، برای بررسی اینکه این تفاوت در میان کدام یک از زوج مقایسه‌ها معنادار است، از آزمون تعقیبی تو کی استفاده شده، که نتایج آن در جدول ۴ ارائه شده است.

جدول ۴: نتایج آزمون تعقیبی تو کی بر اساس میزان تحصیلات

متغیّر وابسته	(I) تحصیلات	(J) تحصیلات	تفاوت میانگین (I-J)	خطای استاندارد	سطح معناداری	
					حد پایین	حد بالا
لباس	لیسانس	فوق دیپلم	-۲/۰۹	۰/۸۵۴	۰/۰۴۴	-۴/۱۳۷
						-۰/۰۴۳

نتایج جدول ۴ نشان می‌دهد که بین مقطع لیسانس و فوق دیپلم، از لحاظ مؤلفه لباس پوشیدن و آراستن ظاهر، تفاوت معنادار وجود دارد.

نتایج تحلیل واریانس مربوط به پرسش چهارم پژوهش مبنی بر «تفاوت میزان تفاوت فرهنگی بر اساس مقطع سنی آزمودنی‌ها» در جدول ۵ ارائه شده است.

جدول ۵: نتایج تحلیل واریانس متغیر تفاوت فرهنگی بر اساس مقطع سنی

سطح معناداری	فراوانی	میانگین مجذورات	درجه آزادی	مجموع مجذورات		
۰/۰	۹۸/۲	۰/۴۱۸	۰۰/۲	۰۷/۳۶	بین گروه‌ها	دین و مذهب
		۰۶/۶	۰۰/۶۹	۲۵/۴۱۸	درون گروه‌ها	
			۰۰/۷۱	۳۲/۴۵۴	کل	
۲۵/۰	۴۰/۱	۲۷/۲۱	۰۰/۲	۵۳/۴۲	بین گروه‌ها	سطح ایمان و اعتقادات دینی
		۱۸/۱۵	۰۰/۶۹	۴۱/۱۰۴۷	درون گروه‌ها	
			۰۰/۷۱	۹۴/۱۰۸۹	کل	
۰۰/۰	۶۳/۱۷	۸۷/۳۹	۰۰/۲	۷۴/۷۹	بین گروه‌ها	آداب و رسوم
		۲۶/۲	۰۰/۶۹	۰۴/۱۵۶	درون گروه‌ها	
			۰۰/۷۱	۷۸/۲۳۵	کل	
۰۰/۰	۱۸/۱۰	۸۳/۱۰۳	۰۰/۲	۶۵/۲۰۷	بین گروه‌ها	لباس پوشیدن و آراستن ظاهر
		۲۰/۱۰	۰۰/۶۹	۶۳/۷۰۳	درون گروه‌ها	
			۰۰/۷۱	۲۸/۹۱۱	کل	
۷۶/۰	۲۸/۰	۱۶/۴	۰۰/۲	۳۲/۸	بین گروه‌ها	سنت‌های غیر معقول زناشویی
		۷۶/۱۴	۰۰/۶۹	۶۷/۱۰۱۸	درون گروه‌ها	
			۰۰/۷۱	۹۹/۱۰۲۶	کل	

نتایج تحلیل واریانس جدول ۵، بیانگر آن است که مؤلفه آداب و رسوم با $F=۱۷/۶۳۱$ و مؤلفه لباس پوشیدن و آراستن ظاهر با $F=۱۰/۱۸۱$ در سطح خطا پذیری ۰/۰۱، بر اساس مقطع سنی متفاوت است. بنابراین، برای بررسی اینکه این تفاوت در میان کدام یک از زوج مقایسه‌ها معنادار است، از آزمون تعقیبی تو کی استفاده شده، که نتایج آن در جدول ۶ ارائه شده است.

بررسی نتایج جدول ۶، بیانگر آن است که بین مؤلفه‌های «آداب و رسوم» و مقطع سنی زیر ۳۰ سال تا ۴۰-۳۱ سال و بین مقطع سنی زیر ۳۰ سال و بالای ۴۱ سال و همچنین بین مقطع سنی بالای ۴۱ سال و ۴۰-۳۱ سال، تفاوت در سطح ۰/۰۱ معنادار است. همچنین در مورد مؤلفه لباس و آراستن ظاهر، بین مقطع سنی زیر ۳۰ سال و ۴۰-۳۱ سال و همچنین بین مقطع سنی زیر ۳۰ سال و ۴۱ سال به بالا، تفاوت در سطح ۰/۰۱ معنادار است.

جدول ۶: نتایج آزمون تعقیبی توکی

متغیر وابسته	(I) سن	(J) سن	تفاوت میانگین (I-J)	خطای استاندارد	سطح معناداری	
					حد پایین	حد بالا
آداب و رسوم	تا ۳۰ سال	۳۱ تا ۴۰ سال	۲/-۰۶۵	۰/۴۷۲	۰/۰۰۰	۳/۱۹۶
	تا ۳۰ سال	۴۱ به بالا	-۳/۴۶۱	۰/۵۸۹	۰/۰۰۰	۲/۰۴۸
	۳۱ تا ۴۰ سال	تا ۳۰ سال	۲/۰۶۵	۰/۴۷۲	۰/۰۰۰	۳/۱۹۶
	سال	۴۱ به بالا	-۱/۳۹۶	۰/۴۷۲	۰/۰۱۲	-۰/۲۶۴
	تا ۳۰ سال	تا ۳۰ سال	۳/۴۶۱	۰/۵۸۹	۰/۰۰۰	۴/۸۷۴
	تا ۳۰ سال	۴۱ به بالا	۱/۳۹۶	۰/۴۷۲	۰/۰۱۲	۲/۵۲۷
لباس پوشیدن و آراستن ظاهر	تا ۳۰ سال	۳۱ تا ۴۰ سال	-۴/۴۵۹	۱/۰۰۳	۰/۰۰۰	-۲/۰۵۷
	تا ۳۰ سال	۴۱ به بالا	-۴/۲۲۳	۱/۲۵۲	۰/۰۰۳	-۱/۲۳۳
	۳۱ تا ۴۰ سال	تا ۳۰ سال	۴/۴۵۹	۱/۰۰۳	۰/۰۰۰	۶/۸۶۲
	سال	۴۱ به بالا	۰/۲۲۹	۱/۰۰۳	۰/۹۷۲	۲/۶۳۱
	تا ۳۰ سال	تا ۳۰ سال	۴/۲۳۳	۱/۲۵۲	۰/۰۰۳	۷/۲۳۱
	تا ۳۰ سال	۴۱ به بالا	-۰/۲۲۹	۱/۰۰۳	۰/۹۷۲	۲/۱۷۳

بحث و نتیجه‌گیری

نتایج این مطالعه در مورد پرسش اول پژوهش مبنی بر «وجود رابطه بین مؤلفه‌های تفاوت فرهنگی و مؤلفه‌های رضایت زناشویی»، حاکی از این بود که به ترتیب: حل تعارض، سطح ایمان و آداب و رسوم، از بیشترین ضرایب همبستگی با مؤلفه‌های رضایت زناشویی برخوردارند. این یافته‌ها تا حدودی با نتایج اِروین و پاکزادیان (۱۳۸۷) همسویی دارد. در تبیین آن می‌توان گفت که متغیرهای دین و مذهب و سطح ایمان، با توجه به زمینه مذهبی موجود در خانواده‌ها، بیشترین ارتباط را با رضایت زناشویی نشان داده‌اند. این سازه‌ها به عنوان ویژگی‌های مکنون در تعاملات خانواده و به خصوص رضایت زناشویی، از سهم قابل توجهی برخوردارند.

نتایج این مطالعه در خصوص پرسش دوم، حاکی از آن است که میان مؤلفه‌های تفاوت‌های فرهنگی، دو مؤلفه «سطح ایمان و اعتقادات دینی» و «دین و مذهب»، از توان پیش‌بینی برای رضایت زناشویی برخوردارند. این یافته‌ها با یافته‌های هیتون (۲۰۱۱) همسویی دارد. این یافته‌ها را می‌توان به نقش محوری، این متغیرها در مناسبات خانواده، در شرایط فعلی جامعه نسبت داد و به نظر می‌رسد این یافته، فقط در جامعه دینی از چنین ضرایب تبیینی برخوردار باشد.

همچنین نتایج این مطالعه در خصوص پریشش سوم پژوهش، حاکی از آن است که اگر فقط در مؤلفه «آداب و رسوم» بر حسب تحصیلات آزمون‌ها تفاوت معناداری وجود دارد، سطح تحصیلات از متغیرهایی است که در تنظیم یا تغییر طبقه اجتماعی مؤثر است؛ آداب و رسوم خاص هر طبقه نیز پیامد طبیعی چنین فرایندی تلقی می‌شود. نتایج این مطالعه در خصوص پریشش چهارم پژوهش، بیانگر آن است که بین میزان «آداب و رسوم»، «لباس پوشیدن و آراستن ظاهر» و «دین و مذهب» بر حسب مقطع سنی، تفاوت وجود دارد. گرچه ادبیات پژوهشی در این مورد مسکوت مانده است، ولی سه متغیر مذکور با توجه به تعامل نزدیکی که با شرایط سنی و تکلیف رشدی دارند، بر اساس سن متفاوت می‌باشند.

پیشنهادها

۱. مراکز مشاوره ازدواج، برای تناسب مذهبی و سطح ایمان افراد، در ملاحظات درمانی نقش بیشتری قائل شوند.
۲. به تناسب در آداب و رسوم جاری در مناسبات خانواده‌ها، در هنگام وقوع ازدواج توجه شود و مشاوران خانواده، آن را به عنوان یک عامل مهم تلقی کنند.
۳. تلقی کردن تفاوت‌های فرهنگی، به عنوان زمینه‌ساز رضایت زناشویی و انجام پژوهش تکمیلی در این مورد در جامعه آماری گسترده‌تر.

منابع:

- آقاپور ا.، مظاهری ب.، آوازه آ.، واحدی س. بررسی رابطه بین دستورات قرآنی با رضایتمندی زناشویی در خانواده مطالعه موردی: خانواده های ساکن شهر مرند. (قرآن و طب فصلنامه قرآن و طب، سال اول، شماره ۳، ۱۳۹۰) ۳ (۱: ۸۱ - ۷۷. شناسه ثابت مقاله: ۱۰.۸۹۵۷quranmed.۷۷۵۲).
- اعزازی، شهلا. (۱۳۸۵). جامعه‌شناسی خانواده: با تأکید بر نقش، ساختار و کارکرد خانواده در دوران معاصر. تهران: روشنگران.
- افروز، غلامعلی. (۱۳۷۷). همسران برتر. تهران. انجمن اولیاء و مربیان. ص ۶۷-۶۶.
- آکوچیان. شهلا، ابراهیمی. امرالله، بارگاهی. شیوا. (۱۳۷۶). بررسی رابطه بین اعتقادات عملی و نگرش‌های مذهبی با جرم و بزهکاری زنان مجرم ندامتگاه اصفهان. دانشگاه علوم پزشکی اصفهان، معاونت پژوهشی. شماره مدرک: ۱۴۷۸ ط.
- پناهی. علی احمد. (۱۳۸۹). نقش استراتژی آموزه‌های دینی در تربیت و استحکام خانواده. سال اول.

- شماره دوم، ص ۹۶-۷۷.
- تراسبی، دیوید. (۱۳۸۵). *اقتصاد و فرهنگ*. ترجمه کاظم فرهادی. تهران: نی.
- ثنایی، باقر (۱۳۷۰). *آسیب‌شناسی خانواده*. پژوهش‌های تربیتی؛ فصلنامه علمی-پژوهشی دانشگاه تربیت معلم؛ ش ۱ و ۷۷، ص ۳-۹۶.
- ثنایی، باقر. (۱۳۷۵). «ازدواج؛ انگیزه، پرتگاه‌ها و سلامت آن». پژوهش‌های تربیتی، دانشگاه تربیت معلم؛ ج ۳ و ۴. شماره ششم.
- ثنایی، باقر. (۱۳۷۹). *مقیاس‌های سنجش خانواده و ازدواج*. تهران: بعثت.
- ثنایی و همکاران (۱۳۸۷). *مقیاس‌های سنجش خانواده و ازدواج*. انتشارات بعثت.
- جمالی، فریبا. (۱۳۸۱). *بررسی رابطه بین نگرش‌های مذهبی، احساس معنابخش بودن زندگی و سلامت روان در دانشجویان دانشگاه‌های تهران*. پایان‌نامه کارشناسی ارشد. رشته روان‌شناسی عمومی
- حسینی، اکرم. (۱۳۸۳). *کتاب زنان (تحکیم خانواده در آموزه‌های دینی)*. سال هفتم، شماره ۲۶.
- زنگنه، محمد، احمدی، حبیب. (۱۳۸۳). *بررسی جامعه‌شناختی عوامل مؤثر در خشونت شوهران بر ضد زنان در خانواده: (مطالعه موردی شهر بوشهر)*. کدمقاله ۱۴۴۵۸.
- ساینکتون، ا.ا. (۱۳۸۲). *بهداشت روانی*. ترجمه حمیدرضا حسین‌شاهی برواتی. تهران: روان.
- سیف، سوسن. (۱۳۶۸). *تئوری رشد خانواده*. تهران: دانشگاه الزهرا.
- شاددل، فرشاد. (۱۳۸۳). *بررسی شیوع افسردگی در دانش‌آموزان دبیرستانی تهران*. دوره ۵۴، شماره ۲
- عمید، حسن. (۱۳۸۱). *فرهنگ عمید*. تهران: امیرکبیر.
- محمدزاده، رضیه. (۱۳۸۵). *همسر اگر این‌گونه بود*. تهران: منیر.
- موسوی، ا. (۱۳۸۲). «تأثیر تصورات و تعاریف مشابه زوجین در رضایت از زندگی زناشویی از دیدگاه زنان». *مطالعات زنان*، سال دوم، ش ۴، ص ۳۹-۶.
- میشل، آندره. (۱۳۶۸). *جامعه‌شناسی خانواده و ازدواج*. ترجمه فرنگیس اردلان. تهران: دانشکده علوم اجتماعی دانشگاه تهران.
- Heaton, Tim B. & Akosua Darkwah (2011). *Journal of Family Issues*. V.32, N.12, P.15761596.
- Paula, McAvoy (2008). «Theory and Research in Education», *Journal Articles; Reports – Evaluative*.
- Wheeler, Lorey A.; Kimberly A. Updegraff & Shawna M. Thayer (2010). *Journal of Marriage and Family*, V.72, N.4, P.9911005-.